

PÉCS POLGÁRMESTERÉNEK ÉVI JELENTÉSE 1857.

DUPLUM

877

ÉVI JELENTÉSE

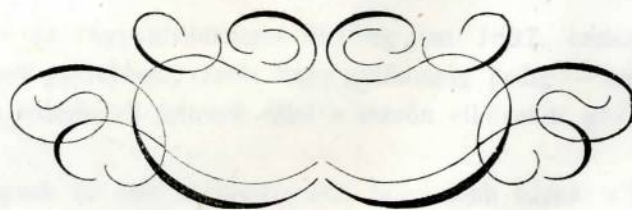
NAGY JÓZSEF

SZABAD KIRÁLYI PÉCSVÁROSA

POLGÁRMESTERÉNEK

A

LEFOLYT 1857-DIK ÉVRE.

DUPLUM

9607

PÉCSETT,

NYOMATOTT A LYCEUMI NYOMDÁBAN. 1858.

178

ELI UNIVERTSITATI

NAGY JÓZSEF

SZABAD HIRALYI TEGSÁDROK

Csak helyben
használatra!

9607

REGISTRUM

NEMZETI KÖNYVTÁR

Tekintetes Községtanács!

 jelen átalakulási időszakban mi vagyunk a magas cs. k. kormány bizalmából hivatva, százados viharok közt elpusztult de romjaiból díszesen felépült sz. k. Pécsvárosa ügyeinek vezetésével, és így a magas cs. k. kormány hathatós gyámolító segélyével Pécsvárosának történeti multjához, állásához, s ős erejéhez mért, bármely viszontagsággal dacolni képes, biztos jövőjét megalapítani. Hogy a Tettes Községtanács magának egy részről meggyőződést, más részről megnyugvást szerezzen, mennyiben feltünk meg köteleességünknek s hivatásunknak, és legbuzgóbb igyekezet mellett is korlátolt pénzerőnkhez képest a város szellemi s anyagi fejlődését s haladását mily arányban mozdithattuk elő: a mult év folytában a városban történt s annak viszonyaira vonatkozó nevezetesebb körülmények, változások, s hatósági intézkedések rövid vázlatát adni kötelelességemnek tartom.

1-ör. Pécsvárosának összes népessége, a cs. k. katonaságot leszámítva, 1857. eszt. 18079 lélekből állott; kik közül 17,287 római katolikus, 118 ágostai, 60 helvét, 47 görög nem egyesült, 567 héber vallású; továbbá 4994 tiszta római katolikai, s 67 vegyes házasság. Született pedig római katolikus 572, ágostai hitvallású 8, s izraelita 25; meghalt római katolikus 525, ágostai hitvallású 12, s héber vallású 8; végre kötött: római katolikus házasság 110, ágostai hitvallású 2, izraelita pedig 6; következőleg összesen született 605, meghalt 545, s házassági frigy kötött 118.

2-or. A mindenható Isten kegyelme által lefolyt 1857. esztendőben a köz egészségi állapot kielégítő volt.

3-or. A nem kedvező idő miatt a szemes gabona s hüvelyes vetemények termése közepeszerű volt, a takarmányé ellenben igen silány; a Pécsvárosa lakóinak fő jövedelmi forrását képező szőlőtermés is, jégverés s nagy szárazság miatt csak mérsékelve ütött ki; eme körülményhez a bekövetkezett általános pénzkrisis-szülte kereskedési pangás és részben szorgalom hiánya járulván, a természet nyomott áron sem képes terményét eladni, és házi szükségleteit fedezni, valamint adóhátralékát fizetni; sőt a takarmány szüke kényszeríti a marhás gazdákat oly megszorításra, mikép csak a mezei gazdaság folytatására mellőzhetlen legszükségesebbeket tartván meg, a többi valódi értékének harmad árán alul vesztegetik el.

4-cr. A személy- és vagyonsátorságot illetőleg, az 1857. esztendő aránylag igen megnyugtató volt; mert a lopások gyérebbek, rablás vagy gyilkosság pedig — egy mezei csőszön, szigorú vizsgálat dacára is fel nem fedezhetett tettesek által a mezőn elkövetett gyilkoláson kívül — a város határában elő nem fordult.

Nagyobb ovatosságnak és ama körülménynek, hogy több háznál a hiányzó kémény építésére a tulajdonosok kényszerítették, a házaknak újabban szalma fedélleli ellátatása a külvárosokban is tilalmaztatott, az építkezésre való felügyeletnek, s a mind inkább terjedő biztos cserép fedezésnek köszönhetjük, hogy gyakori gyuladásoktól, s nagyobb tűzkártól menten maradánk.

Városunk csinosítását nem kevéssé emelik az újabb építkezések; ugyanis az 1857. esztendő lefolyása alatt emeletes ház 6, földszinti nagyobb ház 5, végre szigeti külvárosban 7, budai külvárosban 8, összesen 26 ház épült: a házak összes száma teszen 2519. Megjegyezvén, hogy ide a Duna-gőzhajózási társaságnak kőszén-bányáinál 1854. eszt. keletkezett telepítvény még nincs számításba véve,

holott az itt foglalkozó 406 munkás s ezek családjának, úgy a felügyelő tisztség számára 40 lakó s egy iskolaház van.

5-ör. Hogy a város lakossága a nem csekély teherrel s alkalmatlansággal járó katonai beszállásolástól mentesítsék, több nagyobb ház béreltetett ki kaszárnyának, részint a volt régi kaszárnyahelyiségek új építkezés által szaporítottak; szigeti külvárosi ugynevezett barátok majorjában volt földszines épületből mult 1857-ik évben, közel 3000pfnyi költséggel, 100 emberre való emeletes kaszárnya építetett, — az átalakítási költségek mindazonáltal nem a városi pénztárból, hanem a háztulajdonosok által fizetett és a katona-szállásolási költségek fedezése után megmaradott szálláspénzből részint már kifizettek, részint még pótlandók. Emez intézkedés következtében a városban tanyázó cs. k. katonaság kaszárnyákban van elhelyezve.

A kaszárnyázási költségek fedezésére minden háztulajdonos a házában létező minden lakszobától 1 ft. 30 kr. e. p. tartozik évenként a szállásolási alaphoz fizetni; ezen katonai szálláspénz alább szállítása tárgyalás alatt van. — Minthogy a mult terhei nagyok, s a város pénzerejét felemésztik, eddig nem lehetett rendes katonai laktanya építéséről gondoskodni: azonban a város pénzviszonyainak legközelebbi években reménylhető rendbeszedése után, a közóhajtásnak ez irányban is elég fog tétetni.

6-or. A város középületeinek nagy része kiigazított; másik része azonban, és ezek közt a belvárosi, és a Minden Szentek temploma is legközelebb ki fog javíttatni, mihelyt többszöri felterjesztésre a felső hatósági engedély megérkezendik. A budai külvárosi iskolaház meg nem felelvén céljának, a tárgyalások épen most vannak folyamatban, hogy eme kiterjedt városrész is díszes tanodát nyerjen.

7-er. Tekintve a jelentkező szükségét, egyszersmind azon a közönségre háramló tetemes hasznot, mely az egész közönségre nézve a real-iskolákból származik, a Tettes Községtanács hozzájárulása mellett 3 osztályu real-iskolának felállítása határozatott el, mely közbejött felsőbb helybenhagyás következtében már életbe is léptetett; ezáltal alkalom nyilott nemcsak városunk, hanem a körül levő megyék ifjainak is fokenként a mezei gazdaság s ipar körében hasznos ismeretek szerzésére, és a honnak hasznos polgáraivá leendő kiképzésére. Mult 1857. esztendőben felépült a szigeti külvárosi iskolaház is, mely 12316 pengő ftba került, de a városi pénztárból csak a régi háznak vételára 2316 pengő ft. fizettetett ki, — az építési költségekhez, melyek 10000 pengő ftra rugnak, a mondott pénztár egy fillért sem adott, — azon oknál fogva, mert ezen összeget a Községtanács más oldalú vállalkozásból takarította meg. Emez épületben a tanárok lakásán kívül három osztályban rendszeren 189 fiu és 161 leány, összesen tehát 350 tanodanövendék; ezeken kívül a vasárnapi iskolában 9 fiu és 40 leány, összesen 49 gyermek oktattatik. E tanodaháznak kiterjedt beltelke szolgál gyümölcs és venyege iskolául is; hol a gyermekek gyümölcs s szőlőnemesítésben oktatást nyernek: és van már 1900 darab vad facsemete, a venyegének nagyobb része azonban mult évben a nagy hőség miatt kiszáradt; legnemesebb fajokkal beoltott fa van 1025 darab; noha a városban 900 cperfa van, selyemtenyésztésre vállalkozó még sem jelentkezik.

A pécsi katholikai nagy gymnasiumban jelesen a hat osztályban 227, a boldog emlékü püskök báró Szepesy Ignác által alapított 7. s 8. osztályban 53, összesen 280 ifju; a belvárosi négy osztályu kath. elemi tanodában 397 tanuló, a real-iskolában 44, a három osztályu vasárnapi iskolában 376, Ö Mlga Girk György megyés Püspökünk bőkezűségéből fenálló két osztályu mesterképző intézetben, melyhez a város a helyiséget s ennek fűtéséhez 8 öl tüzifát ad, 110 ifju; a felejtetlen emlékü volt pécsi püspök s mostani bibornok herczeg Primás Ö Eminenciája által épített s alapított Notre Dámai apácák kolostorában, hol szent hivatásának 12 felesküdött s 7 növendék apácza él, ama 60 leányon kívül, kik az intézetben neveltetnek, még 402 külső tanuló leány; özv. Perczel Józsefné asszonyság engedélyezett nevelő-intézetében 41 leány; — a budai külvárosi négy osztályu tanodában 284 fiu és 204 leány; a vasárnapi iskolában 56 fiu és 83 leány; ezen felül a Duna-gőzhajózási Tár-

saságnak köszénbánya-telepítvényében a Társaság költségén bányászainak gyermekei számára felállított iskolában 29 fiu s 41 leány összesen 70; — az ágostai hitvallást követő lakosság iskolájában 8 fiu s 3 leány; végre a héber vallásuak 4 osztályu elemi főtanodájában 109 fiu s 55 leány; — vagyis összesen 1891 fiu, s 1049 leány, és így — beszámítva a káptalani árvaházban nevelt 17 férfigyermeket, és a püspöki papnöveldében levő 37 papnövendéket — mindössze 2940 tanuló nevendék nyert oktatást. —

Ez alkalommal még egy szükségletre vagyok bátor a tisztelt Községtanácsot figyelmeztetni, t. i. a minden nevezetesebb nevelő intézetben fenálló testgyakorló intézetre; és miután az uszoda is ez évben valószínűleg elkészül, a testgyakorló intézet felállítását is elhatározatni kérem.

Nem hagyhatom ez alkalommal említés nélkül, hogy e sz. kir. város lakosai az elhagyott szegény iskola-gyermekek ügyét több éveken át tanusított részvétellel felkarolni s felruháztatásukra részint pénzzel, részint pedig ruhaneműekkel hozzájárulni sziveskedtek, — mult 1857-ik évre (beszámítván az 1856. Julius végével fenmaradt adományokat is) a ruhaneműeken kívül begyűlt 241 ft. 57 kr. kész pénz, ezen felül nagyságos Farkas József kis prépost ur ajándékozott egy 100 pgő ftos kötelezvényt, a helybeli takarékpénztári intézet is e nemes czélra 1856. évben 125, 1857. évben pedig 109 ft. 35 kr. pp. járult.

A készpénzből vett ruhákban valamint az adományozott ruhaneműekben 45 férfi és 53 nő-gyermek részesítettett.

Fájdalmasan kell azomban említenem, hogy a kiseddovó-intézet, a tanítónak csekély fizetése miatt megszüntetett; ez iránt tehát intézkedés váratik.

8-or. Hogy ama nagy szükségesen, mely különösen 1857. eszt. a nagy szárazság miatt érzékenyen tapasztalható volt, t. i. a vízhiányon segítve legyen; vízvezetések történtek, és közkutak állítottak fel: sőt jelenen is még a tapasztalt hiányok pótlása iránt tárgyalások folynak.

9-er. Az oly kívánatos köjárdából 1849. eszt. kezdve 1857. végéig 1199, jelesen 1857. eszt. 262 vont öl készült el. Városunkban a köburkolás 4200 vontölet tesz, mult évben ujjonnan készült 266 □ öl; kiigazított pedig 1118 □ öl. — Nem csekély kárt okoz a kövezetnek a fagy s a hegyekről leomló víz; ezélszerű lenne a főtéren s főutezában vízfogó-árkok készítését megállapítani.

10-er. A városi kóroda, melyet néhai gróf Nesselrode pécsi Püspök 1742. eszt. elszegényedett s elaggott polgárok számára alapított, 1857. évben országos kórházzá emeltetvén, itt a betegek hat paulai szent Vinczéről czimzett Irgalmas Nénének felügyelete alatt ápolatnak. 1857. esztendőben a városi 46 elaggott polgár s nő számára 5 szoba-, és egy kamarából álló helyiség építettett, részint adományokból, részint a kórközi jövedelmekből, és most ezek is az oly kitünő erélyt s felal-dezást tanusító Irgalmas Nének közvetlen felügyelete s ápolása alatt vannak. A 46 főnyi elaggottak ágyát ide nem értvén, az eddig volt 18 beteg ágy száma 32-vel szaporodván, 50 betegágy van.

A 46 elaggotton kívül 185⁶/₇-ben még 334 beteg ápoltatott; eme betegek közül 263 felgyógyultan elbocsáttatott, 40 meghalt; az elaggottak közül pedig 3 halt meg; és így 185⁷/₈-ra maradt ápolás alatt 47 elaggott, s 31 beteg.

Eme kórodának 1854-dik évi October végével volt 32111 ft. 25²/₅ kr. e. p. tőkéje, mely következő alapitmányok- és hagyományokkal szaporodott, ugymint:

Méltóságos Girk György pécsi Püspök alapitmányja	—	—	—	2200 ft. e. p.
Főtiszt. Králl József kanonok ur alapitmányja	—	—	—	200 „ „
Főtiszt. Fesztl Károly belvárosi plébános ur alapitmányja	—	—	—	100 „ „
A pécsi takarékpénztár alapitmányja	—	—	—	200 „ „
Özvegy Kiss Józefa assz. alapitmányja	—	—	—	600 „ „
A pécsi kereskedői testület alapitmányja	—	—	—	1000 „ „
				Átvitel — 4300 ft. e. p.

	Áthozatal	—	4300 ft.	—	kr. e. p.
Boldogult Pletnits Ferencz czimzett kanonok esperes és sumonyi plébános hagyománya	—	—	3800	„	— „ „ „
Boldogult Nagy János nagy prépost hagyománya	—	—	92	„	— „ „ „
„ Fábry Ferencz városi tanácsos hagyománya	—	—	46	„	— „ „ „
„ Pátkovits József városi főorvos hagyománya	—	—	200	„	— „ „ „
„ Strasszer János dtto	—	—	50	„	— „ „ „
„ Vlasits Ignác dtto	—	—	20	„	— „ „ „
„ Koszka József dtto	—	—	20	„	— „ „ „
„ özv. Polánszky Cecilia dtto	—	—	40	„	— „ „ „
„ Major Anna dtto	—	—	92	„	— „ „ „
„ Micsák Erzsébet dtto	—	—	90	„	— „ „ „
„ Szigvart Katalin dtto	—	—	40	„	— „ „ „
A befolyt birság-pénzekből tőkésítettett	—	—	916	„	8 ² / ₅ „ „
teszen összesen	—	—	9706	ft.	8 ² / ₅ kr. e. p.

A pécsmohácsi Vasuti Társaság 8 darab vasuti részvény vételére ajándékozott 1748 ft. 11 krt. s így eme kórodának van jelennen 41817 ft. 33⁴/₅ kr. e. p. tőkéje; ezen kívül Nagy János nagy prépost, s Vindisch Károly kalmárnak a dologi bíróságnál még tárgyalás alatt levő hagyatékából 3400 ft. e. p. tőkéhez van reménység.

11-er. A városi község a Szedlmayer Ferencz, Makai György, s Hadnagy Péter féle iskolai ösztöndíj-alapítványhoz ajánlási joggal bir, és a város által kezelt eme alapítványok, jelesen a Szedlmayer féle alapítvány tőkéje 4524 ft. 27¹/₅ kr. e. p., a Makai alapítvány tőkéje 3618 ft. 28³/₄ kr. e. p., a Hadnagy féle alapítvány tőkéje 1218 ft. 26¹/₅ kr. e. p. megy; ebből 1857. eszt. 10 szegény tanuló nyert ösztöndíjt.

12-er. A Reisz József-féle dologházi s gabonatári alapítvány 860 ft. e. p. tőkéből áll; melynek kamatja mind addig tőkésítettik, mig oly öszletre nem növekedik, melyen egy épület megvásároltathatik.

13-or. A város mint egyházi pártfogó által kezelt templom-, kápolna-, s keresztalapítványok tőkéjének öszlete, 14028 ft. 31⁴/₅ kr. e. p. tesz.

14-er. A városi eladott telkek után levő tőke öszlet pedig teszen 51005 ft. 21³/₅ kr. e. p.

15-ör. A városi Árvabizottmány által kezeltetett 1857. eszt. kész pénzben 24035 ft. 20³/₅ kr. e. p. hozzá utasított kötelezvényekben 249435 ft. 16⁴/₅ kr. e. p., állam-kötelezvényekben 423 ft. 35 kr. e. p., szelvényekben 265 ft. 30 kr. e. p. és ingatlan vagyonban 200000 ft. e. p., vagyis összesen 474159 ft. 42²/₅ kr. e. p. érték; ingatlannal bíró árva volt 148, tőkével s ingó vagyonnal bíró árva pedig 745, az árvatarba tartozó adósok száma 428-ra megy. A felsőbb utasítás értelmében képezett tartalék-tőke tett 1857. eszt. 3000 ft. e. p. öszletet, a nagy koruvá lett árváknak 1856-iki November 1-től egész 1857. October 31-ig kifizettetett 14204 ft. 46 kr. e. p., mely után a városi pénztárba letéti díj fejében befolyandó öszlet 83 ft. 32¹/₅ kr. e. p. megy.

16-or. Egy külön választmány felügyelete alatt kezelt városi szegény-intézetnek alaptőkéje 21109 ft. 52²/₁₀ kr. e. p. tesz; ennek kamat, birság, s adakozás útján keletkezett jövedelme volt 2478 ft. 38³/₁₀ kr. e. p., miből 158 szegény részesült.

17-er. Az országos vagyis álladalmi adót illetőleg, az 1852-ik évi October végével volt 3447 ft. 54 kr. hátramaradtságból, ugy a hivataloskodásom ideje alatt reánk vetett 335033 ft. 6. kr. direct adók összegéből, összesen tehát 338481 pgő ftokból behajtatott 327533 ft. 30 kr. e. p.; maradt még behajtandó 10947 fr. 30 kr. e. p. —

18-or. Közmunka váltásági pénzből 1852. November 1-től egész 1858. Januar 27-ig bejött 21269 ft. 5⁴/₈ kr. e. p., van még behajtandó 471 ft. 27 kr. az útváltásági pénzek a cs. kir. adósze-

dői hivatalnak adatván át, miután az utak az álladalom által készítettnek. E helyen megemlíteni szükségesnek tartom : hogy az országutak szélei fával ültették be; jelesen a siklósi vámháztól a vashámorig 306, szigeti külvárosi szőlőknél 100, marhatéren 165, temetőhöz vezető úton 60, összesen 625 öl hosszában.

19-er. Városi vagyis községi adó, az 1852-ik évi October végével mutatkozott 20065 ft. 4 kr. hátralékkal együtt, 1857. October végéig beszedendő volt 191522 ft. 29 $\frac{1}{8}$ kr. e. p., ebből behajtatott 181871 ft. 25 $\frac{3}{8}$ kr. e. p., maradt 1857. évi October végével még behajtandó 9651 ft. 3 $\frac{7}{8}$ kr. — megjegyzendő, hogy 1852-ik esztendőhöz képest 10414 pengő ftnyi öszlettel kevesebb a városi adóhátramaradtság.

20-er. A felsőbbileg helybenhagyott előszámítás szerint volt 1856. eszt. November 1-től 1857. e. October végeig, a város bevétele magán jövedelemből 74972 ft. 18 kr. pp., adóból 29907 ft. 22 kr. pp. kiadás ellenben plébániai, tanári, tisztis s szolgai fizetésekre 29071 ft. pp., kijavításokra s építésekre 3800 ft. pp., kamatra, adóra s egyéb terhekre 72008 ft. 40 kr. pp. vagyis összesen 104879 ft. 40 kr. e. p.

21-er. Az 185 $\frac{7}{8}$ -dik évre bemutatott és felsőbb helyen szintén már helyben hagyott előszámítás szerént a város követelő állapota kinn levő tőkékben teszen 163290 ft. 50 kr. e. p., melyben azonban a 14. pont alatti 51005 ft. 21 $\frac{3}{5}$ kr., ugy az álladalomnál lévő 70184 ft. 44 $\frac{1}{8}$ kr. és Baranya, Tolna és Somogy megyéknél lévő 36783 ft. 43 $\frac{3}{8}$ kr. tőke is befoglaltatik; szenvedő állapota ellenben 211067 ft. 31 $\frac{3}{8}$ kr. e. p. megy, a szenvedő állapot nevelkedését az 184 $\frac{8}{9}$ esztendők balkörülményei okozták. Az álladalomnál levő tőkének megnyerése végett a tárgyalás folyamatban van; említett 185 $\frac{7}{8}$ -dik évi előszámítás szerént a jövedelem teszen 78146 p. ftakat, itt megjegyzendő, hogy az 1852-ik évhez képest az évi jövedelem 46585 pgő forinttal szaporítottatott.

22-er. A vámbérnek rendezése tárgyalás alatt van.

23-er. A Ttes Községtanács meghatalmazása s felsőbb helybenhagyás folytán a fogyasztási adó 3 évre évenként fizetendő 41300 p. ftért árverés útján haszonbérbe vétetett; az eddiginél jóval tetemesebb öszletet kell ugyan a városnak fizetni; azonban a lakosság az 1855. eszt. tapasztalt magán haszonbérlőnek zaklatásától mentve van.

24-er. A hús szabad árulása a hentéseknek megengedtetvén, sok kellemetlenségnek vétetett eleje : és ezzel nemcsak a közönségnek szükséglete fedezve, hanem méltányos kívánata is kielégítve van.

25-ör. Az ügyvédek száma 1857. évben 27-re ment, a mérnököké 6-ra, az orvosok és sebészeké 14-re, gyógyszerészeké 3-ra, részletes kereskedőké 47-re, kalmároké 14-re, szatócsoké 32-re, mindennemű iparosoké 851-re. Ezek közt jeles szobrászunk Bartalics Mih., a nagyszerű s ritkaságú székesegyházunknak diszeül szolgáló, és egyegy darab kőből készült 9 láb magas apostolszobrok vésője. Van e felül egy vashámor, egy gőzmalom, és 6 kőszénbányaüzlet, egy kőedénygyár, és egy csatt- s szeggyár. A czéhek tanyái rendeztettek : és így a mesterlegények visszaéléseinek is gát vettetett.

26-er. Nem hagyhatom ez alkalommal a magas cs. k. kormány gondoskodásának egyik újabb jelét említetlenül; értem a telekkönyvek átalakítását s rendezését, ezzel pedig a hitel megalapítását, ugy a városokra is kiterjesztett s általánosan ohajtott cselédrendszert, valamint a mértékhitelítő intézetet; eme intézetek czélszerűségéről s szükségéről mindenki meg van győződve : és hogy az eddig e városban létezett cselédrendszer a felsőbb rendelettel összhangzásba hozassék, és a közkívánatnak elégtétessék : a városi tanács jelennel foglalkozik a teljesítendő teljesítésével.

A mértékhitelítő hivatal a város majorjában 2 szobával, kamarával, szinnel és egyéb eszközökkel a város által ellátva állittatott fel, az erre tett költség 3000 ft. e. p. megy; eme összeg azonban 2 év alatt a városi pénztárnak visszatérítettik a jövedelemből, mely szép jövedővel kecsegtet : minthogy 1857. eszt. Julius 1-től kezdve 930 ft. 18 kr. e. p. jött be.

27-er. A szigeti külvárosban volt vágóhid egészségi tekintetből a siklósi külvárosba fog áthe-

lyeztetni, és ez okból a volt Batthyány-major terjedelmes beltelkével 2000 ft. ppzért megszereltetvén, az itten levő emeletes ház, ugy a szigeti külvárosi vágóhid épületeinek miképi használata iránt intézkedés fog tétetni.

28-or. A házi kezelés alá vett utcai világítás a létező 215 lámpa által nem eszközölhető a közönség várakozásának megfelelőleg; a hiány főoka a lámpák egyenetlenségében, és ama körülményben rejlik : hogy lámpagyújtáskor az olajtartók kicseréltetnek : eme hiány pótlása több százakba fogna kerülni, a nélkül hogy a czél tökéletesen eléretnék; miért is törekvésünket a légszeszvilágítás behozatalára kellene irányozni; e részben a város utcáinak felmérése által az előmunkálatok meg is tétettek : a czél kivitelére ketten már ajánlkoztak is, azomban igazi vállalkozó még nem jelentette magát.

29-er. A gazdaság egy oly ágazata, mely eddig vagy csekély hasznot hajtott, vagy épen paragon hevert, jövedelmezővé tétetett : u. m. a budai külvárosi marhatér alatt fekvő és 1846. eszt. Apr. 24-től fogva nem mivel 14 $\frac{1}{2}$ holdföld terület, 1854. eszt. November 1-én évenként fizetendő 621 ft. 42 kr. e. p. haszonbérbe adatott; a szigeti külvárosi legelőbül a rétek melletti ugy nevezett Bánomi 14 holdnyi terület, melyért azelőtt 308 ft. 46 kr. e. p. haszonbér volt fizetve, 1856. eszt. Novemb. 1-én évenként fizetendő 578 ft. 6 kr. e. p. lett haszonbérbe adva, következőleg 269 ft. 18. kr. e. p. drágábban.

A városi legelő közt marha legeltetésre alkalmatlan bokros s posványos részek lévén, a város ezek után legcsekélyebb jövedelmet sem nyert; ezek hasznot-hajtóvá tétele közérdekből igényeltetvén, felmérétek, és 162 $\frac{1}{4}$ hold elkülönöztetvén, 1856. esztendőben évenkénti 3278 ft. 33 kr. e. p. haszonbérbe adatott : következőleg a város most elősorolt összes földjeiért 4477 ft. 39 kr. e. p. jövedelmi forrást nyert.

Eme elősorolt gazdasági ágazathoz az eddig nyereséget nem adó fehér s sárga homokbányák kiaknázása is számlálható levén, a közügyre nézve e részben jellemen kedvező eredmény mutatkozik, azzal : hogy évenként a Sárkánykutnál lévő bányáért 35 ft., a hosszú mezői fehér homokbányáért 100 ft., a szigeti külvárosi sárga homokbányáért 71 ft., a budai külvárosi bányáért végre 201 ft. pp. vagyis összesen 407 ft. e. p. haszonbér fizettetik.

30-or. A mezei gazdaság főtenyezőjét képező marhatenyésztésnek eddig e városban elhanyagolt ágáról is említést tenni el nem mulaszthatván; volt 1857. esztendőben városunkban magánosok birtokában 2 ménló, 88 kancza, 15 csikó s 379 ló; 6 bika, 549 tehén, 191 jármos ökör, 151 borjú, 221 juh, 2 kecske, s 1239 sertés. — A városi közönségnek ezen felül van még 4 bikája s 3 másfél éves bikabornyuja.

Hogy példaadás által lendület adassék a lótenyésztésre, de főleg arról szerzettethessék tapasztalás, valjon az eddigi gyakorlat helyett, melynél fogva a hó, jég, sár- és egyéb szükséges fuvar tetemes ösztétért bérelt lovakon teljesített, nem czélszerűbb s jövedelmezőbb-e mindezt lovak beszerzése és így házi kezelés által eszközöltetni? — Ez okból próba gyanánt, valjon a kiadások kevesbülnek-e? 4 ló vásároltatott; és a fentebb elősorolt fuvarozáson kívül még a halottaknak köztemetőbei kivitelére használtatván, a drága takarmány daczára is a házi lótartás hasznosnak mutatkozott : — főleg kitünő szolgálatot tettek tűz alkalmával, mert mindenkor elsőik jelentek meg a vízzel töltött lajtokkal; mely körülmény is nem kevésbé ajánlja ezeknek községgazdászati szempontból is további megtartását.

31-er. A városnak egyik nem csekély, t. i. a 3300 holdra menő erdejének gazdasági ágazatát sem hagyhatván említetlenül, 1857. esztendő lefolyása alatt volt a Letics Parragon álló faeladásra 15, kis Mélvölgyben 12, Mecseken 12, Boina Vodán 10, összesen 49 hold kijelölve. Eme területen levágot fából 28100 darab szőlőkaró, 249 $\frac{1}{2}$ öl ágfa, 1086 öl fa került ki. Ebből kiszolgáltattott a városi szőlőiskola számára 500 darab karó, magánlakosoknak eladatott 27600 darab karó; felhasználtattott az ágfából a város szükségletére, és jótékony intézetekre 77 $\frac{1}{2}$ öl; eladatott pedig 72 öl; a hasábölfából ellenben felhasználtattott a tisztviselők s szolgák számára járó illetmény fejében 255 öl, városi lakosoknak eladatott 584 öl. —

Az erdő jövedelem volt :

a) eladott 21088 darab álló fa után	—	—	—	—	4739 ft. 54 kr. pp.
b) eladott szőlőkaró s hasábfá után	—	—	—	—	4936 " 40 " "
c) erdei birságok után	—	—	—	—	118 " 4 " "
d) majorból eladott fa után	—	—	—	—	104 " — " "

Összesen — 9898 " 38 " "

Kezelési kiadás :

e) vágásért s hordásért	—	—	—	—	4966 " 58 ⁴ / ₅ " "
-------------------------	---	---	---	---	---

marad emigy ennek a jövedelemből levonása után — 4931 " 39¹/₅ " "

Áttérvén végtére

32-er. A községnek általános figyelmét igénybe vett kőszéntermelésre; a cs. k. kiváltságolt 1-ső Dunagőzhajózási Társasággal 40 évre kötött s felsőbbileg megerősített haszonbéri szerződés szerint kikötve levő 120,000 ft. e. p. kölcsönből felvétellett 1856. eszt. Május 1-től egész 1857. eszt. Nov. hó végéig 68,000 ft.; a város által házilag kezelt kőszénbányában kiaknáztatott 36,774¹/₂ mérő kőszén után befolyt 8517 ft. 9 kr., vagyis az összes bevétel volt 76,557 ft. 9 kr. e. p.; eme öszletből kiadatott

a) A téglával fedett 4 szobájú háznak, gépészeti s akna épületeknek; irodai, kovácsműhelyi helyiségek, munkások s gépészeti terem, valamint katlanház felállítási költségére — 11506 ft. 46 kr.

b) a 16 ló erejű gőzgép hozzátartozó mindennemű vas s fa eszközök beszerzésére — 20629 " 45 " "

c) Az első számú bányatárnában vas sinek, kovács-vasak, löpor, olaj, deszka, lécz, és ilyenmű anyagok, ugy az ács munkai költségekre — 2731 " 5 " "

d) Törzs, palló s a sinuthozai talajféért, ugy a tárnákba s uszóaknába használt deszkákért, léczekért; — a hivatalnokok s munkások fizetésére — 34841 " 31 " "

e) Vertheim-féle tűzmentes pénztárért, külömbféle nyomtatásért, író s rajzszerékért — 859 " 53 " "

f) A 40 évre kötött haszonbéri szerződés kincstári illeteke fejében — 3596 " 27 " "

g) A bányagazdaság kezelésén felül más községi célra is használható 2 lónak vételére, takarmányára, kocsik beszerzésére s kocsis fizetésére — 1477 " 37 " "

és így az összes — 75643 ft. 4 kr.

e. p. kiadást levonván, maradt 1857. eszt. November végével kész pénz — 914 " 5 " "

Eme pénzöszleten a fent érintett lakó ház ismét a gép-, tárna-, akna s műhely épületek készültek, és 1855. eszt. April havától 1857. eszt. November végéig ama föld alatti munka végeztetett, mely által a házi kezelés útján termelendő kőszéntelepek föltárása eszközöltetett.

A tűrzás kísérleése után a kikutatott 3 kőszéntelep hasznosítása végett tárnán kívül, még lemélyítés által akna is nyitattott.

A bányauzletnek 1857. eszt. November hó végéig kedvező eredménye volt: ugyanis a főtelpnél tárna, a kőszénér nyomán 217 öl hosszában készült el olykép: hogy 10—50 öl távolságra, 43 öl hosszant, 10 rakodó hely alkalmaztatott, és a kőszéntelepek vájhatásának könnyítésére lemélyítés által 24 öl hosszant sekélyes akna, 42 öl hosszant pedig keresztvájna ásatott, mely ismét művelés alá vehető 2 telepnek felfedezését eredményezte.

A vashámor telepnél lévő 2-dik sz. tárnában az erek nyomán 91 ölnyire történt előhaladás, itt az ugynevezett 7' telep irányában 12 öl hosszában keresztvájna tétetett: itt azonban a telep menete helyi akadályokra találván, a termeléssel fölhagyatott.

Az első főtárnán létező 3-ik sz. tárnának hosszúsága 97 ölnyire terjedt, és itt 10 öl hosszú segédvárna ásatott, mi 13 hüvelyknyi nagyságu kőszéntelep föltárását idézte elő; itten 9 ölnyi légvezetés készítettett, a nem legjobb minőségű kőszén miatt mindazonáltal a további művelés abban hagyatott.

A gőz erejű gép használatára alkalmazott aknának 27 ölnyi mélységig lett ásatása alkalmával, művelés alá vehető 3 telep fedezettett föl; 24 ölnyi mélységben új telep feltárhatása céljából ismét függőleges irányú segédakna nyitattott; az összes kereszt- s segédárnák s aknák hossza 28 öl.

A házi művelés alá vett területen az ugynevezett Szükvölgyben is egy 11 öl hosszú kísérlet-tárna nyitattott: az elősoroltak szerint 1856. eszt. Apr. hónaptól kezdve egész 1857. eszt. November hó végeig összesen 798 öl táratott fel.

A Dunagőzhajózási Társaságnak 40 évre haszonbérbe adott területen 1857. eszt. November végéig 30,249 mérő kőszén termeltetett, melytől mérőnként 1½ kr. e. p. számítva, 756 ft. 13½ kr. e. p. lett a városi pénztárba fizetve. — Eme 19 hó lefolyása alatt a várakozásnak meg nem felelő eredmény vezérelte a városi kőszénkezelés felügyeletével megbízott választmányt ama indítvány tételére: miszerint tíz évről tíz évre megállapított bizonyos pénzösztétet fizetne a Dunagőzhajózási Társaság a szerződésileg mérőnként kikötött 1½ kr. e. p. helyett: eme terve azonban meghiusult.

Hogy mégis a város az egyes lakosság terheltetése s így az amugy is nagy házi adó felemelése nélkül régi adósságait törleszthesse, mint egyházi pártfogó ez irányban is a szükségeseket fedezhesse, tanodák s laktanyák építtethessenek, jótékony közintézetek állíttathassanak fel, és végre községi adó fizetéstől a lakosság mentesítve legyen; ama 500 hold erdő-terület alja, melyből 40 évre 300 hold bányászati célra a Dunagőzhajózási Társaságnak haszonbérbe adva volt; s ama 200 hold, melyen a város a Dunagőzhajózási Társaságtól kölcsön vett 120,000 ft. pp. tőkével saját házi kezelése mellett nyitott kőszénaknát, — tehát: eme 1200 □ öllel számított 500 hold erdő-térségnek alja, vagyis ebben létezhető kőszéntelepek egy millió forint ezüst pénzért a Dunagőzhajózási Társaságnak községtanácsi végzés folytán örökre eladattak: és a szerződés felső jóváhagyás alá van terjesztve. Eme eladás által a bizonytalan eredményű s sok viszontagsággal járó bányaművelés helyett a város bizonyos alapot, t. i. egy millió pforintnyi örökös tőkét nyerend, mely a Dunagőzhajózási Társaságnak pécsi, telekkönyvileg nevére irt s több millió értékű birtokára leendő betáblázás által biztosíthatatik, kamatiból pedig a város szükségletei fedeztethetnek. Mivel a föld felülete s a fák a város tulajdona maradt, az eladandó fák ára is nevelendi a jövedelmeket; gondoskodva van a városi közönség tüzelő szükségletéről is azzal, hogy a Dunagőzhajózási Társaság a lakosság házi szükségletére évenként 100,000 mázsza kőszén tartozik, mázsáját 12 kr. e. p. számítva, örökidőre kiszolgáltatni. — Eme 500 hold eladása által még nincs kimerítve a város ős tőke-alapja, mert a még fennmaradt 2800 hold erdő területén nagy kiterjedésben rejlenek kőszéntelepek.

33-or. Mult 1857. eszt. összeirt katonakötelezett volt:

az I-ső korosztályból	—	—	—	—	—	—	—	—	—	204
II. „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	18
III. „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20
IV. „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	33
								vagyis összesen	—	275
ezek közül kiváltotta magát	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
ideiglenesen felmentetett	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
								összesen	—	28
és így állítás alá jött	—	—	—	—	—	—	—	—	—	247
besoroztatott pedig I-ső korosztályból	—	—	—	—	—	—	—	—	—	26
II. „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
III. „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	2
IV. „	—	—	—	—	—	—	—	—	—	3
								Összesen	—	33

A legutóbbi 7 az év folytán első korosztálybeliekkel kiváltatott.

34-er. A pénztárak időnként véletlenül megvizsgáltván s ellenrovtván, az árvatári adósok is szembesítetvén; pontos s tiszta kezelés; az ujonnan rendezett tisztikarnál pedig dicséretes tevékenység tapasztaltatott.

Midőn a községi élet egyes mozzanatait s nevezetesebb eseményeit eme rövid vázlatban a Ttes Községtanácsnak részint tudomására juttattam, részint emlékezetébe visszahíttam; tekintve a teendők roppant sorozatát, és a kor igényeit, mindez nem sok ugyan; de eddigi elmaradásunk nem a hanyagságban, hanem korlátolt helyzetünkben keresendő; azonban kérdés nélkül állítom s velem a Ttes Községtanács is azt, hogy tettünk annyit, minél több hosszú évek során át nem történt. Ugyanis a községi élet hajóját a haladás síkjára bocsátottuk, és gondos vezetés által az örvénytől megmentvén, Pécs városa jövőjének alapját megvetettük; miért a legszigorubb bírálattal előtt is nyugodtan megállunk. Így haladjunk ezentúl is ernyedetlen buzgalommal, az isteni gondviselés és a magas Kormány segedelme mellett egymást gyámolítva, egymás iránt bizalommal viseltetve, e rögös de szép jövőt ígérő pályán gondunk alá bizott Pécs városának javára, emelésére s boldogulására.

És miután e megye cs. k. Főnökének, Cseh Ede udvari tanácsos ur ő mltgának megelőző sziveségeért s pártolásaért a város nagy hálával tartozik: legszentebb kötelességemnek tartom, neki a Ttes Községtanács nevében is hálaköszönetet nyilvánítani, és őszinte szívből kívánni: hogy az isteni gondviselés hosszú évek során át őt a Fejedelem, Hon, Városunk úgy családja javára megtartsa!

Pécsett 1858-ki Januar 2-án.

9607

